

СЕКЦІЯ 3. ТРЕНДИ ІННОВАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ. ІННОВАЦІЙНЕ ПІДҐРУНТЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ У ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО

CHARACTERISTICS OF INDUSTRIAL INNOVATIONS IN THE REGION

*E.M. Zabarna, Doctor of Economics Science, Professor
Odessa National Polytechnical University*

During the implementation of innovation and appearing of it on market, it is necessary to be clear in positioning it. Segmentation – a process of dividing consumers on certain groups that differ in consumer preferences. You can select the following principles of segmentation the market of scientific and technical products:

- Regional;
- Product-sectoral;
- Functional;
- Disciplinary;
- Problematic.

We consider that Regional principle involves dividing the market into separate regions of differing requirements for scientific and technical products. Regional division is quite important for the market of innovations, since regional consumers of innovations in many industries, and especially in industry of final products, are distinguished by their customer requirements. With this principle of segmentation both domestic and international aspect should be taken into consideration. In addition to it, for scientific and technical products, it is important to take into consideration the geographical location of direct consumers, results of scientific research and development activities itself and products made from them.

If we talk about the scientific research and development activities than in this aspect our opinion is important to consider:

- Overall scientific and technological level of the region, the level of qualification of engineering and technical personnel of the enterprises in the region;
- Competition from the scientific and technical organizations located in the region;
- Competitive technologies of other countries in the region.

Product-sectoral principle is especially important for multi-STO, working for different sectors, as well as the STO producing scientific and technical production of multi-purpose. In general the following sectors can be highlighted: fuel energy,

machinery, chemical industry, metallurgy and other branches of the production sector, health care and other non-production sectors. Within each of these groups, there are many subsectors, set of which is specific for each STO.

The *functional* principle is that consumers of science and technical products can be grouped by the functions they perform. The concept of function is broader than the concept of product or technology. For example, automobile factory, factories for the production of commuter trains and electric forklifts, subway cars and trolleys are producing a variety of products, which refer to the different sectors and subsectors. They all share one feature - moving of cargoes. STO can work on specific projects, such as electrical equipment for subway cars or can cover a variety of projects united by a common function.

Disciplinary principle suggests that consumers of innovations can demand the research in specific disciplines. For example, such as mathematics, physics, chemistry, biology and others. Consumers of the same disciplinary research will produce a variety of projects, perform dissimilar functions. Common for them will be interest in particular disciplines.

The essence of the *problematic* principle is that the scientific problems are usually interdisciplinary. The same scientific problems may be interesting for various customers. For example, the problem of superconductivity, artificial intelligence and others have cross-sectoral cross-functional application.

Marketing of contract researches involves figuring out the influence on the market, primarily of two factors - technological progress and the needs of end users. Customers of contract researches are enterprises of different industries, but the largest part of them is high-tech production: biotechnology, chemistry, electronics, etc. The need for contract research for the client appears from the fact that their conducting will allow them to:

- Expand their knowledge about the technology and its capabilities by bringing intellectual potential of the author and with the help of this to get high quality product;
- Provide cost reduction by eliminating the costs arising from the transfer of technology, in case of purchasing the license;
- Obtain new opportunities of sales due to assistance of the contractor from the use of his links and information;
- Reduce the level of competition by attracting a competitor as a contractor (the division of segments of the market, development of industrial cooperation, etc.);
- Take into consideration features of the enterprise, features of the region and the industry to which they belong.

The analysis shows that, together with consumers it is advisable to carry out the following activities:

- Medium and long term forecasting of emerging trends and technological progress;
- Definition of the main technical characteristics of future products and their components (setting minimum and maximum costs associated with the development and release of products, terms of manufacturing and supplying of components indicating their technical and operational characteristics);
- Analysis of possible changes of the costs, effectiveness and terms of creating innovations, alternative courses of action and possible risk;
- Preparation of detailed lists of requirements in materials and semi-finished products from aside;
- Creation of joint teams of specialists.

Thus, the author has proved that in the process of innovation changes the enterprise the enterprise, from a fairly closed, transformed into an open system ready to accept external changes and rapid contact with other similar systems and subsystems, that must be provided in the state industrial policy.

On the whole, the implementation of investigation of target marketing for industrial innovations requires researches and practical operations having an effect on market formation. The logic of development of modern enterprise leads to transferring the centre of gravity from new model of management with active usage of the main marketing elements. Further researches of this area require the implementation of the complex of specific marketing efforts with taking into consideration the distinctive features of innovation as commodity without regular bodily form of commodity.

INNOVATIVE TRENDS OF REGIONAL DEVELOPMENT

*V.A.Cherednychenko, Ph.D. in Economics, Assoc.Prof.
Odessa National Polytechnical University*

Theoretical understanding of the nature, factors, the ways of regional development is constantly expanding and become more various. Generally, economists consider the foundation of the regional economy theories and models that originate from various pioneering ideas of the founders of the theory of productive forces, such as W.Isard, A.Weber, W.Christaller, C.W.F.Launhardt, A.Lösch, A.Marshall, B.Ohlin, J.H.Th□nen and etc.

In the process of regional development considerable attention is given to regional competitiveness. Country or region can provide improvement of economic and social well-being and quality of life only if they be capable of sell more products and better quality services to other entities. We see the reasons that prevent some regions sell more products or services or sell products and services of the highest quality. At first glance it may seem that the lack of investment and entrepreneurs who have capital and are willing to invest in the development of existing or creation of new enterprises. But why the lack of investment and why they are not investors? Why are some factors to attract or retain provide more investments than others?

Such factors and reasons can be many: a bad geographical position on markets, low competitiveness of factors, shortage of skilled and educated workforce, shortage in the region of companies capable of supplying components or materials and too complex regulatory environment. One of the most obvious ways to attract investment is to increase the attractiveness of the region - improving access by increasing the workforce, improving access to information, development of transport networks.

Sometimes the problem can be solved by expanding the existing production and development enterprise. It can be provision of financial resources on acceptable terms, encouraging collaboration between research institutions and businesses to support innovation. It is through such steps could increase the competitiveness of regions and businesses.

Entrepreneurship development, especially the development of manufacturing companies that sell their products outside the region, is a key factor in ensuring the competitiveness of regions. This allows you to direct the flow of prosperity in the region and to increase revenue, improve public services. However, development of entrepreneurship alone is not enough in ensuring the competitiveness of regions. First, because of regional competitiveness involves the transformation of the region into a place where people want to live, work, invest or which they want to attend. We have to solve a wide range of not only economic but also social and environmental problems. People do not want to live in a region where no basic amenities. They leave at the first possibility, if they happen ability to improve their quality of life elsewhere.

Second, the need to ensure balanced distribution of resources between economic and social measures. Alone measures in the social sphere will not make the region competitive. Moreover, their effects will not be sustainable if the economic field will not be created resources necessary for their financing. Investment directions dictated by many factors, and decisions can be many, and they have to take into account all the realities of the region, taken together.

The first wave of industrialization, which was almost entirely associated with raw materials, therefore the regions that had coal, steel and other valuable raw materials were competitive. Labor resources and investment resources flowed here. However, in the twenty-first century investment flows and labor is influenced by other factors. Speaking more, the investment flow where available high-quality human resources, created favorable conditions for business and businessmen have access to suppliers etc. Consequently, regional preferences are increasingly dependent not on what «is in the land» but the quality of cooperation between people, the effectiveness of their work, as well as the general accessibility and convenience of the region.

Good planning, pleasant environment, high quality of life, good health care and education, stability, rule of law, transparency of public bodies – all these factors determine the competitiveness of the region, its ability for attracting new investments or holding investments already made.

A large number of regional development tools, developed by public authorities, can be used in different ways. Each of them has different embodiments in life. There is no single approach to the implementation of regional development. Some approaches may be wrong, but the right way is always a few. Firstly, regional development itself is not associated with an automatic necessity of reforming the state or its political or administrative institutions. Many countries have introduced ways of regional development that fundamentally do not require substantial modification of public or state authorities, or review of their powers. That is usually, but not always, the situation in smaller countries – Ireland, Norway, Sweden, Finland, the Netherlands – everywhere there are forms of intervention at the regional level (either directly from the government or through local institutions), but none of them required a large-scale reform of state institutions.

The processes of regional development are functional, unlike the political and administrative. Functional regional development aims mainly economic development and may not be accompanied by broader political processes like decentralization or regionalization of state. In fact, those countries that in the context of EU regional development policy have developed some ways of functional regional development generally not performed any fundamental reforms of state institutions.

However, in practice there were cases when the broader decentralization or regionalizations of state (usually for political or other non-economic reasons) were carried out simultaneously with the creation of regional structures or within the framework of such structures. In such cases, often the revision of the configuration of public investment (and occasionally tax authority), which is formed as a result of certain regional policy or even regionalization occurs. It happened in West Germany

after the war, Spain in 1981, Italy (in increasingly greater extent after 1970), Belgium (after 1980), the UK (after 1997), Poland in 1999, and, to some extent, in France after 1982 some of these countries have pursued a policy of functional regional development in one form or another, usually based on a different logic, but in-depth reform of the state led to the decentralization and regionalization.

Nevertheless, the implementation of regional development in purely economic or functional framework is quite possible. That is, in general terms, is the situation in Ukraine.

СУСПІЛЬНЕ ВІДТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Л.І. Чернишова, к.е.н., доцент

О.О. Правосудько, студентка

Одеський національний політехнічний університет

Сучасний етап розвитку України актуалізує питання пошуку нових ефективних шляхів підвищення конкурентоспроможності як вітчизняної економіки загалом, так і безпосередньо її регіонів. Одним з ефективних напрямків досягнення визначеної мети є інноваційний регіональний розвиток, який потребує більш детального вивчення і завжди передбачає зміни у політиці його регіональної адміністрації, оскільки будь-який розвиток припускає зміни як соціального, так і економічного характеру.

Дослідженням проблематики займалися, В.П. Александрова, В.В. Важинська, Б.М. Данилишин, О.І. Даций, С.М.Ілляшенко М.Х. Корецький, В.І. Захарченко, М.І. Крупка, В.В. Максимов та інші.

Метою роботи є визначення необхідності суспільного відтворення інноваційного потенціалу як складової розвитку економічного потенціалу регіону.

Інновація (нововведення) у регіональній економіці розглядається, по-перше, як процес – вкладання коштів в економіку регіону (міста), що забезпечує зміну поколінь техніки і технології; по-друге, як об'єкт – нова техніка, технологія, що є результатом науково-технічного прогресу [1].

Отже, інноваційний потенціал є складовим структурним елементом економічного потенціалу і представляє сукупну здатність науково-технічних знань та практичного досвіду, які має суспільство на даному етапі його розвитку для того, щоб забезпечити найбільш повне використання ресурсів економічного потенціалу. Безумовно, інноваційний потенціал сьогодні слід визначати як базовий ресурс інтенсивного розвитку вітчизняної економіки, оскільки він дозволить ефективно використовувати всі інші ресурси

суспільства, а саме – кадрові, матеріальні, фінансові, інформаційні, технологічні, науково-дослідницькі. Їх вміле поєднання – основа отримання синергетичного ефекту від впровадження інноваційної моделі розвитку будь-якого регіону. Інноваційна складова вимагає прискореного розвитку високотехнологічних виробництв, спроможних виробляти наукоємну продукцію з високою доданою вартістю, формування експортного потенціалу цих виробництв, підвищення технологічного рівня підприємств завдяки прогресивним вітчизняним і світовим науково-технічним досягненням.

Визначальним інноваційним чинником і водночас обов'язковою компонентою інноваційного потенціалу є перевага людського інтелекту у всіх його проявах над проектно-виробничими та організаційно-виробничими завданнями. Для визначення умовної спільноти інноваційної фахової інтелігенції з її демографічними, соціально-економічними, професійно-кваліфікаційними, мотиваційними, морально-психологічними та іншими характеристиками навіть запропоновано використовувати термін «когнітаріат» [2]. Слід звернути увагу, що розвиток даної компоненти можливий лише при прийнятному забезпеченні розвитку наукового потенціалу регіону, його освітньої сфери, спрямованої на супровід інноваційного сектору.

Наукові роботи, які присвячені розгляду інноваційного потенціалу регіону, містять твердження, що для становлення регіональної інноваційної системи необхідний розвиток інноваційної інфраструктури та надають пропозиції щодо питання створення інноваційних структур у регіоні.

Головна функція основного елемента інноваційної інфраструктури – полягає в тому, щоб пов'язати воедино усі фактори, які забезпечують появу та розвиток інноваційних підприємств.

Одним із способів поновлення економічної структури та інноваційної активізації є повсюдне відкриття парків технологічної, промислової, дослідницької спрямованості, інноваційних організацій та інкубаторів. Доречним серед науковців вважається застосування модульної системи інноваційних організацій, у якій інкубатор – це і є стрижневий модуль системи. Одним зі шляхів розвитку інноваційної інфраструктури є створення стійких і здатних до саморозвитку технопарків, що забезпечують розробку та виробництво інноваційного продукту та його використання у сфері матеріального виробництва на тривалу перспективу. Так, наприклад, на базі Одеського національного політехнічного університету створені віртуальний бізнес-інкубатор «Інноватика», учбово-науковий комплекс спільно з Інститутом проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ «Інноватика в сучасній економічній освіті та науці», консультативно-учбовий центр підприємницької та інноваційної діяльності «Політех-консалт». Ці структури

сприятимуть розвитку інноваційного потенціалу Одеського регіону. Розширення бази наукових знань надає можливість промисловості ефективно задовольняти майбутні потреби людей та використовувати нові можливості ринку, а відтак розвиватися й підвищувати ефективність господарювання.

Не слід забувати і про вплив процесів глобалізації на вітчизняні інноваційні системи. Позитивним є формування «світового запасу знань», спрощення доступу до закордонних ресурсів і нововведень, створення міжнародних науково-дослідницьких альянсів і трансфер прогресивних технологій. Але мають місце і негативні чинники, зокрема – відтік різноманітних ресурсів із країн, що розвиваються, закріплення відмінностей у рівні технологічного розвитку країн – інноваційних лідерів з експортоорієнтованим типом економіки і країн-аутсайдерів з імпортоорієнтованим типом економіки тощо. На це слід звертати увагу, моделюючи економічний розвиток регіонів. Адже, для інноваційного поштовху каталізатором стане сприятливе економічне середовище, слухні бізнес- та інвестиційні умови, стійке фіскальне та монетарне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу.

Важливим напрямом стратегії формування інвестиційно-інноваційного комплексу регіонів також має стати розвиток інфраструктури ризикового фінансування, зокрема exit-фондів, що гарантують інвесторам випуск акцій за визначеною ціною через кілька років за умови, що підприємство досягне певних показників ефективності [3].

Отже, структурна перебудова в регіонах має базуватися на активнішому управлінні інвестиційними та інноваційними процесами, розбудові виробничої, транспортної і ринкової інфраструктури, формуванні сприятливого інвестиційного та підприємницького середовища.

Регіональна політика має орієнтуватися на вибір нових конкурентоспроможних технологій, організацію випуску такої продукції та послуг, які враховують кон'юнктуру сучасного ринку. Адже тільки так можна забезпечити істотне підвищення конкурентоспроможності вітчизняних регіонів, навіть іноді змінюючи вектор їхнього розвитку для забезпечення сталого розвитку економіки в цілому з максимальним використанням місцевих природних, сировинних, виробничих та наукових особливостей.

Література

1. Регіональна економіка: [словник-довідник] / О.Д. Богорад, О.М. Невелєв, В.М. Падалка, М. В. Підмогильний ; за ред.М. В. Підмогильного. – Київ, 2004. – 346 с.

2. Максимов В. В. Економічний потенціал регіону (аналіз, оцінка та використання): монографія / В. В. Максимов. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – 360 с.
3. Стратегічний менеджмент: підручник / І.М. Писаревський, О.М. Тищенко, М.М. Покоłodна, Н.Б. Петрова; ред. Аляб'єв; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 287 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ЦУКРУ

С.С.Свірідова, к.е.н., доцент

Т.А.Серпіонова, студентка

Одеський національний політехнічний університет

Метою будь-якого підприємства є досягнення економічного ефекту від діяльності. Економічний ефект може бути виражений в залежності від цілей створення і діяльності підприємства як через прибуток, так і через досягнення будь-яких соціальних, екологічних та інших поліпшень. Більшість підприємств прагнуть максимізувати прибуток, а це неможливо без аналізу собівартості продукції, окремих витрат на виробництво і реалізацію продукції, виявлення резервів зниження собівартості і впровадження рекомендацій щодо зниження витрат на підприємстві. Тільки комплексно аналізуючи витрати на виробництво, правильно визначаючи резерви їх зниження, підприємство зможе досягти своєї мети і не програти своїм конкурентам [1, с.215].

Витрати виробництва являють собою витрати, які необхідно здійснити для створення товару. До таких витрат відносяться витрати на оплату матеріалів (сировини, палива, енергії), заробітну плату працівників, амортизацію, управління виробництвом. При продажу товару його вартість перетворення в гроші (грошову виручку). Одна частина грошової виручки йде на компенсацію витрат виробництва, інша дає прибуток. Це означає, що витрати виробництва менше вартості товару на величину прибутку [4, с.76].

Ціна продукції залежить від затрат на її виробництво. Тому необхідно вивчити стан ринку цукру з метою визначення обсягів подальшого виробництва цукру, наведено в рис.1 та рис.2.

Український ринок цукру розвивається з різкими перепадами цін і обсягів виробництва. Багато в чому це обумовлено відсутністю на Україні державної програми з розвитку виробництва та бюджетної підтримки експорту цукру, повідомляє УкрАгроКонсалт.

Дані графіки добре ілюструють поведінку ринку цукру в Україні. Так, в 2010 та 2011 роках відзначалися високі ціни на цукор, що призвело до різкого зростання площ під цукровим буряком в наступні роки. Виросло виробництво

цукру при порівняно стабільному споживанні призвело до перевиробництва і великим запасам цукру і зрештою до обвалу цін [3, с.101].

Слідом за цінами впали площі під буряком і виробництво цукру. У 2014р. ми спостерігаємо чергове зростання цін, збільшення площ і виробництва цукру. УкрАгроКонсалт очікує, що в нинішньому сезоні буде вироблено не менше 1,5 млн. тонн цукру.

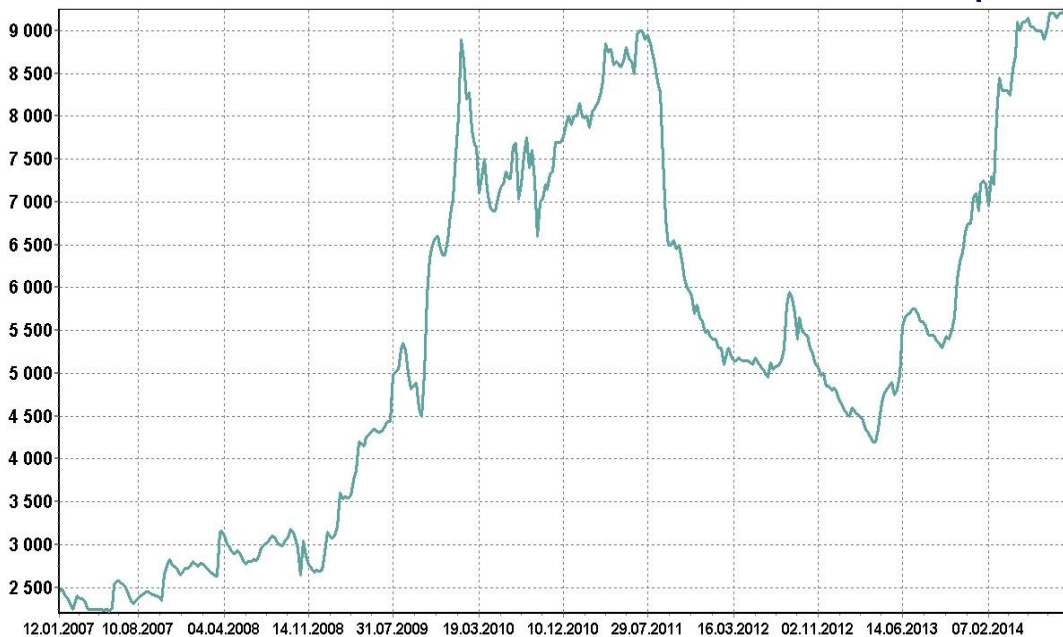

Рисунок 1 – Ціни узгод [2, с.211]

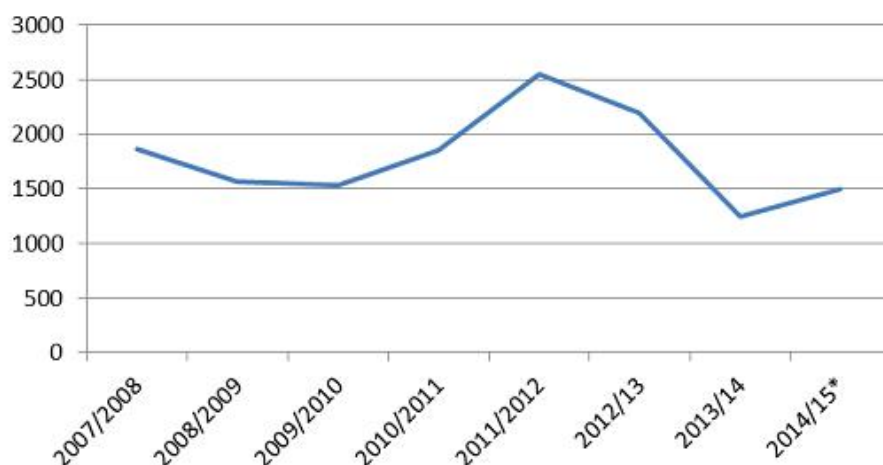

Рисунок 2 – Виробництво, тис. тонн [2, с.211]

Не заперечуючи загальних тенденцій розвитку ринку нинішній сезон цукру має ряд особливостей. Різка девальвація гривні. Зараз практично відсутній експорт цукру (таблиця), валютної виручки компанії не мають, що стало одним з факторів зменшення прибутку.

Таблиця – Тенденція експорту цукру України

Сахар	2012	2013	2014
Експорт, тис. тонн	176,2	119,1	0,5

Зменшення доходів населення і зниження промислового споживання (через відсутність експорту кондитерських виробів до Росії) призвело до скорочення внутрішнього попиту.

Отже, проаналізувавши цінову політику на цукор і сучасний стан буряко-цукрової галузі, можна спостерігати дефіцит цукру в Україні. Активний експорт, скорочення посівних площ і недовироблення в минулих сезонах привели до істотного підвищення цін. Серед загальних факторів, що стримують розвиток цукрової галузі можна віднести такі:

- зменшення посівних площ і кількості цукрових заводів;
- висока собівартість продукції через застарілі технології;
- сезонність розвитку ринку.

Література

1. Волков, О.І. Економіка підприємства / О.І Волков, В.К. Скляренко. – М .: ИНФРА-М, 2001. – 230 с.
2. Канке, А.А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Уч. пособие / А.А. Канке, И.П. Кошова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М .: ВД «Форум»: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.
3. Любушин Н.П. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності. – М: ЮНИТИ, 2005 – 445 с.
4. Свірідова С.С. Выявление факторов снижения себестоимости продукции на предприятии / С.С.Свірідова, О.Ю.Горелкина. // Научно-практический журнал «Економічні студії». – 2014. – Вип. 4(04) – С. 76-79.

РЕГІОНАЛЬНА СКЛАДОВА СТИМУЛЮВАННЯ ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*С.Б.Смірнов, магістр
Одеський національний політехнічний університет*

Венчурний бізнес в Україні нині знаходиться ще в зародковому стані. Власники фінансових ресурсів, необхідних для інвестування венчурних компаній, тільки починають розуміти, що вкладання коштів на декілька років є нормою і може бути ефективним. У країні немає потрібної кількості менеджерів для управління новими венчурними компаніями. Державна політика щодо вдосконалення організаційної структури венчурного

підприємництва з метою підвищення його інноваційної активності має проводитися комплексно на всіх рівнях.

На державному рівні (перший рівень) повинна бути розроблена концепція участі венчурного підприємництва в реалізації науково-технічної програми країни, в якій визначається його участь в реалізації цих програм, форми і механізми взаємодії з державними і приватними структурами, джерела фінансування тощо.

На регіональному рівні (другий рівень) повинні формуватися, виходячи з розробленої концепції, регіональні центри підтримки розвитку і функціонування венчурного бізнесу. Основою для них можуть бути регіональні відділення Української державної інвестиційної фінансово-кредитної установи, що дозволить з мінімальними державними витратами забезпечити вибір пріоритетних напрямів розвитку венчурного підприємництва в кожному регіоні. Нормативно-правове забезпечення венчурного підприємництва, чинне законодавство України з питань впровадження і розвитку венчурного бізнесу [1] має наступні недоліки:

- немає чіткого визначення юридичного статусу суб'єктів венчурного підприємництва;
- відсутні законодавчі акти, які регулюють відносини, пов'язані з використанням наукового відкриття (патентні та авторські права не забезпечують охорону прав вчених на фундаментальні результати наукових досліджень, отриманих вперше);
- немає чітко сформульованих вимог до уставних документів при створенні небанківських кредитно-фінансових організацій;
- немає положень, які регламентують можливість використання венчурного капіталу для фінансування інноваційних проектів;
- відсутня завершена нормативно-правова база, яка необхідна для проведення місцевими органами влади об'єктивного контролю та моніторингу ефективності роботи інноваційних підприємств, організацій та творчих колективів винахідницької діяльності.

Одним із найбільш стримуючих факторів для розвитку венчурного підприємництва в Україні виступає низький рівень розвитку організованого фондового ринку та корпоративної культури. Як показує світовий досвід, становлення і сталий розвиток малих технологічних підприємств не можуть бути ефективно реалізовані без державної підтримки [2]. Тому, ключовим напрямом повинен стати розвиток сучасних фінансових інструментів і механізмів для залучення позабюджетних коштів у сферу розробки, виробництва і реалізації високотехнологічної продукції. Вирішення цієї

проблеми може бути досягнуто шляхом використання «венчурного» способу фінансування малого і середнього бізнесу [3]. Держава повинна лише запустити цей процес, а по мірі його успішного розвитку своєчасно «вийти» з нього.

Література

1. Забарна Е.М. Економічний зміст проектного фінансування та специфіка його використання в Україні / Е.М.Забарна, М.В.Кула // Бизнес-информ. – 2012. – №7. – С.121-124.
2. Забарна Е.М. Інноваційний маркетинг підприємств: теорія, методологія, механізм. Монографія. / Е.М.Забарна, О.Б. Звягінцева.–Одеса:Фенікс, 2013. – 75 с.
3. Рябко А. В. Особливості умов функціонування венчурних підприємств в економічно розвинутих країнах : [Електронний ресурс] – Режим доступу < http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Economics/6_84926.doc.htm >

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

*М.О.Танасенко, аспірант
Одеський національний політехнічний університет*

Для того, щоб ефективно впливати на хід інноваційного розвитку території, необхідно враховувати закономірності та фактори сучасного інноваційного розвитку і, в першу чергу, сучасні особливості відтворювальних процесів. Розглянемо загальну логіку і тенденції сучасного інноваційного розвитку регіонів, в тому числі перехід від індустріальної до постіндустріальної моделі, а також глобалізацію процесів розвитку.

Основною тенденцією розвитку сучасного суспільства стало скорочення відносної частки зайнятих у матеріальному виробництві та збільшення частки тих, хто зайнятий у нематеріальному виробництві. Однією з особливостей останнього періоду є виникнення постіндустріальних економічних систем, які становлять наступний, вищий рівень організації господарства. Це стає можливим тільки в умовах глобалізації світової економіки і тільки в тих економічно розвинутих країнах, які до цього часу були безумовними лідерами в науково-технічній та освітній сферах.

Упродовж останнього десятиріччя ХХ ст. дедалі виразніше формувалися нові відносини країн на світовому ринку. Так, якщо до 70-х років розвинуті індустріальні країни здебільшого самостійно забезпечували свої внутрішні потреби в індустріальній продукції й були основними її постачальниками на світовому ринку, то наприкінці ХХ ст. міжнародні ринки індустріальної продукції частіше стають полем діяльності нових індустріальних держав, тоді

як традиційні лідери дедалі більше зосереджуються на експорті продукції матеріального виробництва, особливо складної (авіатехніки, унікальних енергетичних установок, діагностичного обладнання, лікарських препаратів тощо) [1].

Безпрецедентне зростання впливу науки й нових технологій на соціально-економічний розвиток країн докорінно змінило структуру світової економіки. Всі ці процеси свідчать про те, що головним чинником економічного зростання в розвинутих країнах є не матеріальна, а інтелектуальна складова – знання людини, які, трансформуючись у наукові дослідження та виробництво, зумовлюють збільшення продуктивності праці й виступають як чинник економічного зростання.

Основою світової тенденції формування сучасного суспільства є перехід від сировинної й індустріальної економіки до так званої нової економіки, що ґрунтується на інтелектуальних ресурсах, наукомістких та інформаційних технологіях. Важливо наголосити, що нова економіка не вичерпується інформаційним аспектом, а представляє якісно новий технологічний рівень усього господарства, зокрема діючих продуктивних сил суспільства. Головні чинники формування нової економіки: посилення впливу наукової та інноваційної діяльності, освіти, наукомістких та інформаційних технологій на економіку, державу і суспільство й набуття ними якісно нової характеристики та механізмів функціонування [2].

Відставання України у сфері розвитку нової економіки виникло ще в 70-х роках ХХ ст. через неналежне ставлення до нових тенденцій світового розвитку. Періодичні спроби змінити ситуацію на краще не мали системного характеру і не були успішними. Водночас відставання в поширенні високих технологій – це не тільки зниження міжнародної конкурентоспроможності, а й нижча якість наданих державою суспільству і громадянам послуг, низькі темпи зростання людського капіталу, економічного зростання країни і внаслідок цього – небезпека залишитися на периферії нового інформаційного суспільства та наукомісткої економіки. Йдеться про створення нового формату країни під дією інтенсивних процесів створення й поширення знань та їх проникнення в усі сфери життя суспільства [3].

Загальні закономірності світового інноваційного розвитку дають можливість оцінити передісторію і перспективу інноваційного розвитку регіону. У регіонах, що знаходяться на різних стадіях розвитку, відбуваються різні за своєю суттю процеси, тому тут можна застосувати різні рецепти управління процесом інноваційного розвитку.

У регіоні на стадії індустріального розвитку діють закономірності, зумовлені роллю провідних галузей, «локомотивів індустрії», які створюють так званий мультиплікативний ефект і визначають розвиток регіону в цілому. Провідна галузь створює додаткові робочі місця, а вся інфраструктура регіону наче обслуговує основне виробництво. У цих умовах нерідко формуються регіони з моногалузевою структурою, коли одне або декілька підприємств однієї галузі визначають стан економіки та соціальної сфери всього регіону.

На постіндустріальній стадії розвитку регіону головним чинником, що визначає його добробут, стає рівень розвитку інфраструктури. Розвиненість дорожньої мережі, зв'язку, житлового сектора, сфери послуг та індустрії розваг, пропозиція офісних приміщень, низький рівень злочинності, забезпеченість регіону кваліфікованими кадрами, в цілому здатність інфраструктури регіону прийняти нові види бізнесу і нових людей, швидко і ефективно пристосуватися до нових умов – все це визначає потенціал постіндустріального розвитку.

Так звані базові галузі перестають бути такими і ніколи не стануть базовими знову. Споживання індивідуалізується, тиражність виробництва падає, відбувається так звана демасифікація виробництва. Поглиблюється його інтелектуалізація, основними факторами виробництва стають інформаційні ресурси. Додана вартість створюється головним чином в нематеріальній сфері, при цьому праця набуває нових рис: в ній починають переважати творчі функції, превалюючим типом працівника стає творча особистість, прихильна до своєї справи і прагнуча привнести в свою роботу нові елементи. Стираються відмінності між низько- і високотехнологічними галузями: всі галузі стають наукомісткими, абсорбуючи потік управлінських, фінансових і комерційних інновацій. Навики працівників та наявність прогресивної технології стають важливішими за низькі витрати на робочу силу та інші звичайні фактори конкурентоспроможності. Традиційні переваги країн і регіонів починають втрачати колишнє значення. Всі названі тенденції виявляються майже в усіх країнах світу більшою чи меншою мірою.

Нематеріальне виробництво стає парадигмою економічного розвитку, що змушує по-новому оцінювати ступінь багатства країн і регіонів. Нові уявлення про нематеріальне виробництво як про сферу, де створюється більша частина вартості, змінюють критерії оцінки багатства країн і регіонів. На перше місце висуваються такі фактори, як багатство людьми і їх кваліфікацією, управлінськими технологіями, ринковою інфраструктурою, мережею бізнесу, культурою організацій. Нові уявлення про джерела і чинники економічного розвитку дозволяють по-новому подивитися на освіту, науку, медицину, телекомунікації, навички менеджменту як на ті сфери суспільного життя, які

мають вирішальний вплив на темпи і напрямок економічного розвитку країни в цілому.

Таким чином, проблема інноваційного розвитку регіонів залишається однією із складних як на регіональному, так і на державному рівні. Серед основних причин, що стримують розвиток інноваційного напрямку, – нестабільна економічна ситуація, нестача інвестиційних коштів, недосконалість системи управління інноваційною діяльністю в регіоні. В даній ситуації зростає роль держави, яка повинна створити сприятливий клімат для реалізації моделі інноваційного розвитку регіонів.

Література

1. Федулова Л.І. «Інноваційна пауза» та «інноваційний парадокс» України // Економіст. – 2011. – № 6. – С. 24–30.
2. Макаров В. Контури економіки знань // Економіст. – 2005. - №3. – С. 32-34.
3. Забарна Е.М. Стратегія і тактика розвитку промислових підприємств на основі прогнозування та моделювання / Е.М.Забарна, М.В.Кула // Економічний форум. Луцький національний технічний університет. – 2015. – №2. – С.185-193.

ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК КЛЮЧОВОГО ПРИНЦИПУ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗА КОРДОНОМ ТА В УКРАЇНІ

*С.В. Бендас,
Одеський національний політехнічний університет*

Реалізація та формування соціальної відповідальності є необхідною умовою побудови та ефективного функціонування економіки орієнтованої на соціальний відповідальність. Особливої уваги повинно приділятися соціальній відповідальності, саме зараз, у нелегкий для країни час.

Соціальна відповідальність – це усвідомлення суб'єктами соціальної держави єдності соціального простору, свідоме виконання своїх обов'язків перед співгромадянами, суспільством, державою. У феномені соціальної відповідальності домінує моральний компонент, який має бути підкріплений юридичною відповідальністю. Соціальна відповідальність як концепція заохочує кожну людину враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив своєї діяльності на інших людей, громади та навколишнє середовище в усіх аспектах. Соціальна відповідальність має складну та багаторівневу структуру [1].

Вважаємо, що особливої уваги повинно приділяти екологічному напрямку соціальної відповідальності тобто направленні на збереження навколишнього середовища та екологічно чистої продукції. Тому можна говорити, що соціальна відповідальність не може бути тільки в контексті соціальної відповідальності бізнесу. Соціальна відповідальність належить державі, а саме в напрямку законодавчих та виконавчих органів. Соціальну відповідальність покладено на членів суспільства.

Дослідженню соціально-екологічної відповідальності бізнесу присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, у тому числі Віннікової Т.О., Гаєвської М. В., Грішнєвої О. А., Думанської В. П., Норіциної Н. І., а також зарубіжних вчених Harvey B., Porter M. E., Hennison K., Kinnear K. та ін. Незважаючи на значний досвід наукових досліджень в цій сфері, на наш погляд, питання екологічної відповідальності потребує детальнішого аналізу.

Метою являється впровадження та залучення інноваційних процесів соціально-екологічної відповідальності як ключового принципу економічного розвитку за кордоном та в Україні.

До визначення сутності екологічної відповідальності немає єдиного підходу. Екологічна відповідальність по-різному інтерпретується представниками економічних напрямів. Згідно класичного підходу, екологічна відповідальність виникла під дією екологічного законодавства: щоб уникнути санкцій, підприємства змушені були переглянути свою екологічну політику і вжити заходів для зменшення негативного впливу своєї діяльності на навколишнє середовище. Згідно неокласичного підходу, екологічна відповідальність є наслідком не лише нормативно-правових обмежень, а й моральної відповідальності виробників за заподіяння шкоди природі [2].

Стратегія екологічно маркетингу стала новим концептуальним підходом до визначення екологічної відповідальності на основі аналізу екологічної свідомості населення, її розвитку та трансформації. Ідейними засновниками цієї стратегії стали К. Хенніон (Hennison) та К. Кіннеар (Kinnear). Згідно даної концепції потрібно змінювати екологічну поведінку населення за допомогою інструментів маркетингу та гнучких методів трансформації поведінки таким чином, щоб вона стала екологічно орієнтованою [2].

У 1973 році розпочала свою роботу Програма захисту навколишнього середовища при ООН. Загальносвітова стурбованість екологічними проблемами наростала впродовж наступних років, разом з тим збільшувалась кількість нормативних документів, що регламентували видобуток природних ресурсів та обмежували забруднення довкілля. Екологічне законодавство розросталось надшвидкими темпами – все більше країн запроваджували свої

власні екологічні обмеження та встановлювали різні види відповідальності за їх порушення. Для прикладу, тільки в Європі налічується понад 300 законодавчих актів, які регулюють відносини в екологічній сфері [1].

Сьогодні прийнято виділяти три моделі корпоративної соціальної відповідальності – американську, європейську та азійську. В науковій літературі можна зустріти безліч інших моделей, але за основу беруться вище названі.

Варто зазначити, що американська та європейська моделі є діаметрально протилежними: якщо американська модель тісно переплітається з філантропією, а перевага надається реалізації соціальних програм через спеціалізовані компанії, то в межах європейської моделі корпоративної соціальної відповідальності вважається складовою стратегії компанії і виступає фактором, який визначає підходи компанії до вибору партнерів, проектів, об'єктів інвестування. Азійська модель займає проміжне місце та має як спільні, так і відмінні риси з двома іншими.

Розглядаючи досвід впровадження корпоративної соціальної відповідальності в Європі, варто зазначити, що в межах європейської моделі концепція КСВ тісно пов'язана із концепцією сталого розвитку, спрямована на отримання комерційного ефекту і виступає філософією бізнесу. Показовим для країн Європи є слідування принципам ГД ООН, а також використання стандарту GRI, що дає підстави стверджувати про комплексний підхід до впровадження концепції КСВ, а також сприяння максимальній відкритості бізнесу до діалогу з суспільством.

Вплив на навколишнє середовище, впроваджують та підтримують екологічні ініціативи. Найбільш пріоритетні напрямків реалізації концепції КСВ в Європі: дослідження Rhetoric And Realities: Analysing Corporate Social Responsibility in Europe [3].

Глобальний договір ООН – ініціатива ООН, спрямована на сприяння соціальній відповідальності бізнесу та підтримку вирішення підприємницькими колами проблем глобалізації та створення стабільнішої та всеохоплюючої економіки [4].

Для України забезпечення екологічної безпеки є достатньо складно вирішуваною проблемою, оскільки існують як зовнішні загрози, дія яких некерована з боку підприємства, так і внутрішні загрози, тобто ті, які продукуються переважно виробничою системою підприємства. Як внутрішні, так і зовнішні загрози унеможливають реалізацію механізмів екологізації виробництва

До зовнішніх загроз слід віднести особливості природних ресурсів конкретного регіону, зміни клімату, негативні трансформації водних ресурсів та біосистем, забруднення довкілля, природні катаклізми та техногенні аварії. Зрозуміло, що дію зовнішніх загроз господарюючі суб'єкти не в змозі призупинити, але в коаліції з державою та шляхом прикладання цілеспрямованих зусиль, можливим є суттєве зменшення та нівелювання їх дії.

Внутрішні загрози екологічній безпеці підприємства формують, перш за все, застосовувані (переважно застарілі) технології та залежні від них інші складові виробничої системи підприємства – сировина, матеріали, комплектуючі, енергоносії, вироблювана продукція, відходи, викиди тощо. Окремо слід вказати на таке джерело внутрішньої загрози як персонал, здатний порушувати технологічні регламенти та правила безпеки [5].

Отже, найважливішою умовою формування соціально-екологічної відповідальності є інноваційний розвиток підприємства, а саме за рахунок оновлення техніко-технологічної бази та прийняття досвіду країн ЄС та інших країн світу. До цього можна віднести впровадження новітніх ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій, сучасного виробничого обладнання. Екологізація виробництва попереджує виникання внутрішніх загроз (як наслідок це виробнича система). Завдяки певним діям в кращу сторону змінюється кваліфікація і структура персоналу, формується сучасна соціальна інфраструктура, що повинна відповідати екологічним нормативам та законодавству.

Література

1. Грішнова О. А. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О. А. Грішнова, В. П. Думанська // *Економіка и управление*. – 2011. – №3. – С.32-41.
2. DesJardins J. Corporate Environmental Responsibility. *Journal of Business Ethics*. – 2013. – Vol. 17, (8). – P. 825-838.
3. Fridtjof Nansen Institute [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.fni.no/research.html>>
4. Вікіпедія : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Глобальний_договір_ООН>
5. Екологічна безпека діяльності як індикатор соціальної відповідальності підприємства : [Електронний ресурс] – Режим доступу: <kneu.edu.ua/userfiles/ec_pidpr_th_pr_4/5/Noritsina.rtf>